

Nitel Araştırma

Analitik Yönelimli Bir Psikoterapi Sürecinin Söylem Analiziyle İncelenmesi

Felek Yoğan^{1*}

¹Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

Makale Bilgisi

Anahtar kelimeler:

psikoterapi,
nitel çalışma,
söylem analizi,
özne pozisyonları

Keywords:

psychotherapy,
qualitative study,
discourse analysis,
subject positions

Öz

Psikoterapi ortamının temel materyali dildir. Alanyazın incelendiğinde psikoterapi ortamındaki dil kullanımını ele alan az sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı analitik yönelimli bir psikoterapi sürecinde, danışanın kendisini ve ilişki içinde olduğu kişileri nasıl konumlandığına araştırmaktır. Bu amaca ulaşmak için aynı danışanla yapılan dört psikoterapi seansı incelenmiştir. Söz konusu seanslar söylem analizi araştırma yöntemi ile analiz edilmiştir. Analitik odak olarak ise özne pozisyonlarına odaklanılmaktadır. Analiz sonucuna göre dört özne pozisyonu tespit edilmiştir. Bunlar sırasıyla şu şekilde adlandırılmıştır: 1) Telkin Eden ve Telkine Uyan Özne Olarak Kendilik, 2) Değerlendiren ve Değerlendirilen Olarak Özne Pozisyonları, 3) Yöneten ve Yönetilen Olarak Özne Pozisyonları, 4) Bilen ve Hükme Varan Olarak Görülen Terapist. Çalışmanın sonuçlar kısmında, elde edilen bulgular, konuyla ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır. Buna göre, özne pozisyonlarının kişilerin içinde buldukları sosyal ilişkilere yönelik bilgi verebileceği öne sürülmektedir. Psikoterapi ortamında özne pozisyonlarının ele alınması ile bu pozisyonların sorgulanabileceği ve dönüşüme uğrayabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, psikoterapide hangi özne pozisyonlarının kullanıldığının ve bunların süreç içerisinde ne tür dönüşümler geçirdiğinin tespit edilmesinin, psikoterapi süreci ile ilgili zengin bilgi verebileceği düşünülmektedir. Psikoterapi ortamında kullanılan özne pozisyonlarının gelecek çalışmalar tarafından da ele alınmasının bu alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Abstract

The setting of psychotherapy is constructed through language. Few studies are focusing on the role of language within a real psychotherapy process. The aim of the study is to investigate how the client has positioned himself/herself and the people in his/her life during the analytically oriented psychotherapy process. Four psychotherapy sessions were examined to attain that aim. Those sessions were analyzed through a research method titled as discourse analysis. Specifically, the determination of subject positions is the main focus of this study. The analysis of the study has shown that there are four subject positions used by the client. These are 1) Self as the Subject and Object of Incultation, 2) Subject Positions as the Evaluator and the Evaluated, 3) Subject Positions as the Director and the Directed, 4) The Therapist seen by the Client as Knowing and Judging at the Same Time. The findings of the study have been discussed in the results section within the scope of the existing literature. Accordingly, it is revealed that the subject positions might yield information about the client's social relationships. It is indicated that these subject positions can be questioned and transformed through the examination of these positions in the psychotherapy setting. Furthermore, questioning which subject positions have been used in the psychotherapy process and which kinds of transformations these positions have gone through yield a wealth of information about the psychotherapy process. It is thought that a reconsideration of the subject positions in psychotherapy by additional studies would further contribute to the field.

*Sorumlu Yazar, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Üniversiteler Mahallesi, Dumlupınar Bulvarı No: 1, Çankaya/Ankara.
e-posta: felekyogan@gmail.com
DOI: 10.31682/ayna.478123
Gönderim Tarihi (Received): 02.11.2018; Kabul Tarihi (Accepted): 11.02.2019
2148-4376/ All rights reserved.

Giriş

Terapi ortamı, kurumsal bir çerçeve içinde gerçekleştiği için, orada yapılan konuşmalar kurumsal bir konuşmaya örnek olarak gösterilebilir. Öte taraftan, terapi ortamı, gündelik hayattaki etkileşimleri yansıtan ve içine alan bir alandır (Mondada, 1998); bu açıdan bakıldığı zaman, gündelik etkileşimlerden oluşan bir alan olarak da görülebilir. Diğer tüm etkileşim alanlarında olduğu gibi, terapi ortamının da temel materyali dildir. Başka bir ifadeyle, terapi ortamı, dil tarafından örülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, terapi ortamını odağına alarak yapılmış olan bazı çalışmaların bulunduğu görülmektedir (Leahy, 2004; Sutherland ve Strong, 2010). Diğer taraftan, odağına söylemi alarak gerçek bir terapi sürecini analiz eden az sayıda çalışma bulunmaktadır (Avdi ve Georgaca, 2007). Bu az sayıdaki çalışmalardan bir tanesi olan Grabhorn, Kaufhold, Michal ve Overbeck'in çalışmasında (2015) terapideki "direnc" teması söylem analizi ile incelenmiştir (aktaran, Avdi, 2018). Bu çalışmanın sonuçlarına göre, terapide sessizliklerin sık olmasının, kişilerin edilgen ifadeleri kullanmayı tercih etmelerinin ve terapide az şey anlatmaya meyilli olmalarının terapide dirence işaret ettiği belirtilmiştir (aktaran, Avdi, 2018). Benzer bir şekilde, terapötik ittifakın görüşmeler süresince kurulmasıyla söz konusu direncin zamanla azaldığı sonucuna varılmıştır (aktaran, Avdi, 2018). Bir başka çalışmada ise terapi sürecinin başında olan bir danışanın ve terapistinin kullandığı dil birbirinden farklılaşırken, terapötik ilişkinin kurulmasıyla dil kullanımlarının birbirine benzemeye başladığı saptanmıştır (Lewis, 1995). Söylem analizi ile yapılan bir diğer çalışmada ise danışan açısından süreç içinde meydana gelen değişim kullandığıözne pozisyonları üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır (Madill ve Barkham, 1997). Bu çalışmanın bulgularına göre, kişinin terapi sürecinde öznelleşmeye başlamasıyla kendisine ve hayatında önemli bir figür olan annesine verdiği konular değişmiştir (Madill ve Barkham, 1997).

Bu çalışmanın amacı terapi sürecinde görüşülen danışanın kendisini ve ilişki içinde olduğu kişileri nasıl konumlandığını araştırmaktır. Bu amaca ulaşmak için söylem analizinin kullanılması uygun görülmüştür. Söylem analizi temel olarak dile ve dilin kullanımına odaklanan bir analiz türüdür (van Dijk, 1985). Ayrıca söylem analizi, dille ilişkili olarak, söze veya yazıya dökülen söylemlerin özelliklerine, kullanılan kelimelere, kelimelerin işaret ettiği anlamlara odaklanmaktadır (Wetherell, 2001). Bu çalışmada ise dile ve dilin terapi ortamındaki kullanımına odaklanılmaktadır. Bu nedenle bu çalışma için kullanılan veriyi analiz etmede en kullanışlı metodolojinin söylem analizi olduğu düşünülmüştür. Öte yandan, bu çalışmanın amacına en iyi şekilde hizmet edecek olan analitik odağınözne pozisyonları olduğu düşünülmüştür.

Yöntem

Söylem Analizi

Genel anlamıyla bakıldığında, söylem kavramı, konuşma veya yazı dilinin sosyal bağlam içerisinde kullanılmasına karşılık gelmektedir (Tamsin Dipper ve Pritchard, 2017). Daha derinlemesine incelendiğinde ise söylemin merkezi kavramının sosyal eylem olduğu ve sosyal eylemin üç teorik anlamının olduğu görülmektedir (Arkonaç, 2008). Bunlardan birincisi söylemin inşa edici oluşudur. Söylemler bir kere inşa edildikleri için ve yaygın bir şekilde kullanıldıkları için bunların sosyal birer gerçeklik oldukları söylenebilir. Sosyal eylemin teorik anlamlarından bir diğeri de söylemin bir bağlam içerisinde konum alma olasılıklarını sunmasıdır. Yani kişiler kullandıkları söylemlerle hem kendilerini hem de hakkında konuştuğu kişileri/şeyleri konumlandırır. Sosyal eylemin teorik anlamlarının sonuncusu da anlamın ortak üretimidir. Burada kastedilen nokta, anlamın karmaşık ve tarihsel bir süreçten ortaya çıkması, normatif, geleneksel ve ilişkiyel olmasıdır (Wetherell, 2001).

Söyleme birçok farklı perspektiften bakılabilir; her bir perspektif konuşmanın üretimini ve yorumlanmasını, hem dilsel hem de sosyal pratikler şeklinde ele alarak birçok önemli konuya işaret eder (Buja, 2010). Odağına söylemi alan temel analiz yöntemlerinden bir tanesi söylem analizidir. Söylem analizi, etkileşimler hangi bağlamda geçerse geçsin, bu bağlamlardan bağımsız olarak, gündelik etkileşimleri temel alan bir analiz yöntemidir (Taylor ve Loewenthal, 2001). Ayrıca, söylem analizi, konuşmalarda geçen anlamsal yapıların tespit edilmesini amaçlamaktadır (Taylor ve Loewenthal, 2001).

Özne pozisyonları ise, en kısa haliyle, konuşma akışı içerisinde bir kişinin, karşısındaki kişileri, belli bir bağlam içerisinde, çeşitli pozisyonlara oturtması olarak özetlenebilmektedir (Arkonaç, 2012). Bu çalışma kapsamında yer alan bağlam terapi ortamıdır. Bu ortamda, bu çalışmada bahsi geçen danışan anlattığı konularla hem kendisini ve hem de bahsettiği kişileri belli konulara oturtmaktadır. Aynı zamanda, görüşmeler esnasında terapisti de bazı özne pozisyonlarına yerleştirmektedir.

Katılımcılar

Bu çalışmada katılımcı olarak Ayna Klinik Psikoloji Destek Ünitesi'nde terapi süreci devam eden bir danışanla yapılan görüşmeler incelenmiştir. Bahsi geçen danışandan, çalışmanın geri kalanı boyunca "Bay A" olarak bahsedilecektir. Bay A, "sunum kaygısı" konusuyla ilgili yardım almak için başvuran 23 yaşında erkek bir danışandır. Bay A'nın devam eden terapi sürecinin öncesinde bir terapi deneyimi bulunmamaktadır. Bay A ile 55

seanslık terapi görüşmesi yapılmıştır. Bay A görüşmeler süresince temel olarak işiyle, eğitim geçmişiyle ve ailesiyle ilgili konulardan bahsetmiştir. Bu çalışma kapsamında temel olarak Bay A ile yapılan görüşmeler özne pozisyonlarına odaklanılacak şekilde incelenmiştir.

Terapist ve Terapiye Yönelik Bilgiler

Görüşmeyi yürüten terapist Orta Doğu Teknik Üniversite'si, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı'ndan 2015 yılında mezun olarak uzmanlık derecesini almıştır. Aynı üniversitede Klinik Psikoloji alanında doktora eğitimine devam etmektedir. Yüksek lisans eğitimi süresince süpervizyon altında terapi görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Benzer bir şekilde, doktora eğitimi kapsamında da Ayna Klinik Psikoloji Destek Ünitesi'nde süpervizyon altında görüşmeler yapmaktadır. Bu çalışma kapsamında ele alınan vaka ile görüşmelere yüksek lisans eğitimi sırasında başlamıştır. Bu çalışmada ele alınan görüşmeler ise kendisinin doktora eğitimi süresince yaptığı görüşmelerden oluşmaktadır. Terapistin yaptığı görüşmeler Analitik Yönelim çerçevesinde yapılan terapi görüşmeleridir. Bu çalışma kapsamında ele alınan vaka ile iki yıldır, haftada bir olacak şekilde, seanslar yapılmaktadır. Bu çalışma kapsamında bu vakanın ele alınma nedeni, bu vaka ile yapılan görüşmelerde, Bay A'nın kullandığı özne pozisyonlarının farklı görüşmelerde ve farklı konulardan bahsederken tekrar edildiğinin saptanmasıdır.

Refleksivite

Diğer nitel araştırma yöntemlerinde olduğu gibi, söylem analizinde de, araştırmayı yürüten kişinin araştırma sürecinde ve verileri analiz etmede bir rolü bulunmaktadır (Willig, 2001). Buradan hareketle, Bay A ile yapılan görüşmelerde, terapistin, Bay A'nın getirdiği materyalleri belli bir bakış açısından gördüğu varsayılabilir. Terapist söz konusu danışanla çok sayıda görüşme yapmıştır. Bu nedenle, terapist bu danışanın terapi seanslarında bahsettiklerini, danışanın tarihçesini göz önünde bulundurarak duymaya meyilli oluyor olabilir. Yani terapist, danışanın kendisini ve muhataplarını konumlandırışına, danışanın kendisiyle ilgili anlattığı tarihçeyi göz önünde bulundurarak, belli bir bakış açısıyla baktığı için o konumlandırmaları belli bir şekilde görüyor ve adlandırıyor olabilir. Öte yandan, bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulguların bulunması araştırmayı yürüten kişiden ayrı düşünülemez. Başka bir değişle; bu çalışmayı başka bir kişi yapıyor olsa, elde edilen sonuçlardan farklı sonuçların çıkabileceği öne sürülebilir. Sonuç olarak, bu çalışmayı yapan kişinin, hem terapist pozisyonuyla görüşmelerde hem de araştırmacı pozisyonuyla bu çalışmayı şekillendirmede bir tür anlam inşasında bulunduğu ön kabul olarak görülebilir.

Prosedür

AYNA Klinik Psikoloji Destek Ünitesi'nde yapılan tüm görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmaktadır. Ünitenin kuralları gereği, bu çalışmada sözü geçen danışan ile yapılan ilk görüşmede kendisine “Bilgi Paylaşımı Mutabakat Formu” verilmiştir ve kendisi bu formu imzalamıştır. Bu form kısaca, yapılan görüşmelerin, gizlilik ilkesi gözetilerek kurum içinde ve dışında, bilimsel yayını da içerecek şekilde, eğitim amacıyla kullanılabilmesi ile ilgilidir. Bu çalışmada danışana yönelik yer alan bilgiler ve alıntılar gizlilik ilkesine uygun olarak verilmiştir.

Bay A ile yapılan görüşmeleri yürüten terapist, yapılan her görüşme ile ilgili rapor yazmıştır. Bu raporlar Bay A'nın kimlik bilgilerini açığa çıkarmayacak şekilde hazırlanmıştır. Bu çalışma kapsamında o raporlar okunmuştur. Sonrasında, Bay A'nın kendisini ve muhataplarını oturttuğu özne pozisyonlarının dört farklı özne pozisyonu başlığıyla ele alınabileceği tespit edilmiştir. Bu pozisyonların en açık olarak dile döküldüğü seansların ses kayıtları incelenmiştir. O ses kayıtları içerisinde, bu çalışmada ele alınacak konuların doğrudan 4 farklı seans içerisinde verildiği saptanmıştır. O seanslar 38, 41, 47 ve 49'uncu seanslardır. Seçilen seansların yazı dökümü yapılarak özne pozisyonları analitik ilgi odağı çerçevesinde incelenmiştir. Yazı dökümleri arasından Bay A'nın kimlik bilgilerini ele vermeyecek kısımların alıntı olarak kullanılmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca, bu çalışma kapsamında, Bay A ile ilgili verilen bilgilerde ve alıntılarda Bay A'nın kimliğini ele verebilecek kısımlar değiştirilmiştir. Analiz başlığı altında verilen yazı dökümleri “alıntı” başlıkları ile hangi seanslardan alındıkları belirtilerek verilmektedir. Alıntılarda ‘D’ harfi danışanın ve ‘T’ harfi terapistin kısaltması olarak kullanılmaktadır.

Yapılan yazı dökümleri Antaki, Billig ve Potter'in çalışmaları temel alınarak işaretlenmiştir (2003). Bu yazı dökümünde kullanılan işaretlerin karşılık geldiği anlamlar çalışmanın sonuna eklenmiştir (Ek 1). Alıntılardaki önemli satırları göstermek amacıyla, ilgili kısımların başına ok işareti konulmuştur (Weiste ve Perakyla, 2014). Son olarak, yapılan yazı dökümleri, söylem analizi temel alınarak, kullanılan özne pozisyonları açısından incelenmiştir.

Analiz

Yapılan analiz sonucunda, dört farklı özne pozisyonunun olduğu görülmüştür. Bu özne pozisyonları şu başlıklar altında incelenmiştir: 1) Telkin Eden ve Telkine Uyan Özne Olarak Kendilik, 2) Değerlendiren ve Değerlendirilen Olarak Özne Pozisyonları, 3) Yöneten ve Yönetilen Olarak Özne Pozisyonları, 4) Bilen ve Hükme Varan Olarak Görülen Terapist.

1. Telkin Eden ve Telkine Uyan Özne Olarak Kendilik

Aşağıdaki alıntıda Bay A kırılma noktasına geldiği zamanlarda kendisine telkinlerde bulunduğundan fakat telkinin etkisinin kısa sürdüğünden bahsetmektedir:

Alıntı 1, Seans 38

1. T: nerde telkin ediyordunuz (.) onu da hatırlıyor <musunuz>
2. D: evet (.) 1::: (.3) derse giderken (.) artık bir şeyler böyle çok (.) 1::
3. → kırılma noktasına (.) geldiği zaman (.3) yapmış;tık ama bugün yani şöyle (.2) pek
4. → ordan başlamak istemiyorum şu anda (.) çünkü (.) zaten hani nerden başlasam 1::
5. → aslında konu aynı yere geliyor
6. T: nereye geliyo:
7. D: 1::: benzer yerlere geliyo aslında ki bu: başlamak istediğim noktada
8. aslında: bir şekilde buraya (.) gelicek
9. T: buraya >dediğiniz<
10. D: o:: telkin: olayına (.) gelecek
11. ....
12. D: .... biraz 1: <güvenilir bir insan> değilmişim gibi (.5) [hissediyorum
13. kendimi
14. T: [hıhı
15. D: 1::: son zamanlarda (.) yani bu birkaç aydır (.) 1::: (.) kendime çok kez hani
16. (.3) bir konuda söz verip (.) çok çabuk o: söylediğim şeye zıt davrandığım oldu (.)
17. 1::: bir karar alıp <bozma> (.) gibi bir şeyim var ve bu kararlar da hep benzer
18. → şeyler aslında (.) yani bir yerde o: döngü:: yine başa dönüyo (.8) o telkin de onun
19. → gibi şey aslında (.2) yani bi (.) geçici bir şey (.) bi aspirin gibi (.) yani işte 1:: o
20. → an fayda ediyö belki (.) bir iki günde etkisi devam ediyö belki ama 1:::
21. → sonrasında sürekli olarak bir şeyleri yatıştırmıyor (.3) ilaç gibi tıpkı (.)

Bay A, hayatında bir şeyler kırılma noktasında olduğunda kendisine telkinde bulunduğundan bahsetmektedir. Öte yandan telkinin etkisinin uzun süreli olmadığından, aksine, kısa süreli olarak kendisini yatıştırdığından bahsetmektedir. Benzer bir şekilde, aşağıdaki Alıntı 2'de, Bay A kendisine telkinde bulunduğunda, bunun bir süre için kendisine faydalı olduğundan fakat bir noktadan sonra işlevselliğini kaybettiğinden bahsetmektedir:

Alıntı 2, Seans 38

- 1 D: o döngülerde mesela (.10) onları fark ettiğim zaman (5) 1::: bi şekilde bi
- 2 <bastırmaya> yönelik 1::: ya da bunu (.3) daha rahatlatıcı bi yöne doğru

- 3 sevk<etmeye> (.) yönelik bir aksiyon alıyorum mesela işte bu ı:: boş
 4 → vermek gibi (.) işte boş vereyim (.) çünkü ı:: o kışkırdığım iş arkadaşlarım ı:: çok
 5 → da bir yerlere gelmiyolar aslında (.) onlar dünyayı kurtarmıyo ben de zaten
 6 → çalışsam kurtaramam gibi bi: telkin var (.2) bu bir süre (.) belki <etkili> oluyo
 7 >evet< ama bi ı:: iş yerinde (.3) ı:: mantığımla örtüşmeyen (.) ı:: haksızlık
 8 → <olarak> yorumladığım (.) bi farklılık daha gördüğüm zaman yani bende
 9 → olmayıp da (.) o kışkırdığım kişilerde olduğunu gördüğüm ı:: bi bi olay ı::
 10 → yaşandığında tekrar ı:: hırslanmaya başlıyorum (.) tekrar (.) kıskanmaya
 11 başlıyorum tekrar böyle ı::: üzölmeye başlıyorum bu kez ı::: telkin etmek
 12 (.) o şekilde telkin etmek çok fayda etmiyo (.) çünkü bir öncekinde çok
 13 yakın bir zamanda (.) aynı şeyi deneyip yanıldığımı görmüş oluyorum...

Yukarıdaki alıntıda Bay A kendisini ve iş arkadaşlarını kıyaslamaktadır. Bu esnada, kendisinin de onlardan farklı olmadığını kendisine söylemektedir. Öte yandan, kendisinde olmayıp iş yerinde kendisini kıyasladığı ve kışkırdığı kişilerde olan bir şey gördüğünde, telkinin etkisini yitirdiğinden bahsetmektedir.

Telkinin kelime anlamına bakıldığında TDK tarafından “bir duyguyu, düşünceyi aşılama” olarak tanımlanmaktadır. Yani telkinde bulunmak kişinin kendisinde hâlihazırda olmayan bir şeye işaret etmektedir. Telkin yoluyla, kişide olmayan şey kişiye sunulmaktadır. Başka bir deyişle, telkin dışarıdan gelen bir şeydir ve telkine uğrayanın onu kendine katması beklenir ve/ya telkin yoluyla rahatlaması beklenir. Yani, Bay A, kendisine telkinde bulunduğu ortada iki özne var gibi durmaktadır: Telkin eden ve telkin edilen. Telkin eden özne, sözü geçen, yani o anda otorite olan özne gibidir, telkin edilen özne ise kendisine verilen telkinleri dinleyen, o telkinlerle yatışan ve/ya o telkinlere uyan özne gibidir. Öte taraftan Bay A telkini ilaca benzetmektedir ve etkisinin kısa sürdüğünü söylemektedir. Yani Bay A'nın üst bir konum atfettiği “telkin eden kişi rolü” kısa sürede sona ermektedir; sonuçta, ortada tek bir özne kalmaktadır. Bu öznedeki tekrar tekrar kendisini aynı döngüde bulan Bay A'dır.

2. Değerlendiren ve Değerlendirilen Olarak Özne Pozisyonları

Aşağıdaki alıntıda, Bay A yeni bir iş aramaya başlamadan önce düşündüklerini ifade etmektedir:

Alıntı 3, Seans 38

- 1 D: bu sefer başka bir yöne gitmeye çalışıyorum mesela (.5) ı:: madem

- 2 içimde bir hırs var madem içimde bi şeyler yapma: iyi şeyler ortaya çıkarma:
 3 → arzusu var o zaman <beni daha iyi değerlendirecek bir şirkete geçmeliyim>
 4 düşüncesi (.4) tamam (.) güzel bir fikir (.) ama maalesef ı:: size başından beri
 5 anlatmıştım hiç: akademik anlamda tam ben şu alanda yürümek istiyorum ya
 6 da ben tam şurda çalışmak istiyorum diyebileceğim türden bi fikrim yok (.)
 7 ı:: olmadı şimdiye kadar ı::: her şeyi seven türden bir tipim yani en (.) aslında
 8 şansız tiplerden aslında (.) bana öyle geliyo
 9 T: ne deme:k
 10 D: yani bir alana yönelmiş olsaydım belki şimdiye kadar (.) her şeyden azar
 11 azar öğreneceğime (.) o alanda çok daha fazla şey öğrenmiş olurdum ve iş
 12 seçmem kolaylaşırdı (.) ve bakıyorum etrafta gerçekten ilanlarda böyle çok cazip:
 13 (.) şu anda çalıştığım <şirket kadar ücret veren> ı::: o kadar rahat olan bir yer yok
 14 → çünkü ı:: ankara şartlarında >en iyilerden birindeyim şu anda< ı:: bir şeylerden
 15 ödün vermem lazım bir şeylerden belki kazanma ihtimalim var o da bir ihtimal
 16 hani (.) kesin böyle şu ana kadar cazip bir fikir çıkmadı

Bu alıntıda, Bay A işiyle ilgili içinde bir şeyler yapma arzusu ve hırsı olduğundan bahsetmektedir. Tam bu noktada, bu hırsından ve arzusundan dolayı kendisini daha iyi değerlendirecek bir işe girmesi ile ilgili bir düşüncenin aklına geldiğini ifade etmektedir. Bay A'nın burada dolaylı olarak söylemeye çalıştığı şey, kendisinin mevcut iş yerinde iyi değerlendirilmediğidir. Tam da bu yüzden, kendisini daha iyi değerlendirecek bir işe geçme ile ilgili bir düşünce aklına gelmektedir. Öte yandan, Bay A, bir yandan bu işinden daha iyi değerlendirebileceği bir iş yerine geçmeyi düşünürken, bir yandan da zaten mevcut işinin bulunduğu şehirdeki en iyi iş yerlerinden birini olduğunu söylemektedir. Bay A'nın deyimiyle, kendisi zaten en iyi şirketlerden birindedir. Onu memnun etmeyen şirket değil şef gibi durmaktadır. Görüşmenin bu noktasında, Bay A, “daha iyi değerlendirilebileceği bir şirket” ifadesini kullansa da, asıl olarak işaret etmek istediği nokta onu daha iyi değerlendirecek bir “kişi” dir, yani iş yeri bağlamında bir şeftir. Bu alıntıda, Bay A'nın işaret ettiği nokta “kendisini daha iyi değerlendirecek” bir öznedir ve kendisi de “değerlendirilen” kişidir. Özetle, Bay A, iş yerinde kendisini “değerlendirecek” ve hatta “daha iyi değerlendirecek” bir şef arayışındadır.

Aşağıdaki alıntıda ise Bay A'nın, işyerinde kendisi gibi ‘çalışan’ pozisyonda olan insanlara karşı kendisini nasıl konumlandığı görülmektedir:

Alıntı 4, Seans 47

- 1 D: yani (.5) belki de insanları (.) bazen yönetmeye çalışmam falan da ı::
 2 bununla bağlantılı
 3 T: yönetmek
 4 D: ı::: (.) mesela şu anda .... çalıştığımız sistemde beş kişiyiz şu an ve:: en eskisi
 5 benim (.) benden daha tecrübeli ve uzun zamandan olan birisi var (.) ama
 6 → tecrübeli olduğu konu şu an yaptığımız işten farklı (.) o yüzden sanki en çok
 7 tecrübeli olan benmişim gibi gözüküyor şu anda
 8 T: kim görüyor bunu (.) böyle
 9 → D: yani genel olarak böyle hani şef (.) benimle irtibat kuruyo (.) diğer
 10 sistemdekiler benimle irtibat kuruyo (.) falan böyle yani genel olarak en eski ben
 11 olduğum için bana geliyolar şu anda .... mesela onlar (.) yapmamız gereken bir iş
 12 → olduğunda (.4) yine geliyolar ben yönlendiriyorum işte şöyle yapmalıyız ya da
 13 → bunu yapmalıyız diye ve bunu yapmalıyız dediğimde bazen onu yapmadıklarında
 14 → (.) ı:: büyük bi: öfke>duyuyorum içimde< sanki onların şefi benmiş gibi benmişim
 15 gibi aslında değilim (.) aslında onları:: ı::: yönetmek gibi bir yetkim yok (.)
 16 → ama yönetmek zorunda da değilim (.) ı:: yönlendirmek zorunda da değilim ama
 17 → bunu kendi iyiliğim için ya da takımın iyiliği için yapıyorum (.3) orda en eski ben
 18 olduğum için

Bu alıntı akışı içinde görülmektedir ki Bay A konuşmanın başında iş yerinde kendisiyle aynı pozisyonda çalışan kişileri yönettiğinden bahsetmektedir ve konuşmanın sonunda bir adım öteye giderek onlara sanki onların şefiymiş gibi davrandığını ifade etmektedir. Konuşmanın başı ve sonu arasında kalan kısımda ise kendisine atfettiği “yönetici ve şef” pozisyonlarına girmesine zemin sağlayan gerekçelerini detaylandırmaktadır. Bay A’nın kendisini bu pozisyonda görebilmesi için adeta bu gerekçelere ihtiyacı var gibi durmaktadır. Aksi durumda kendisini oturttuğu, hiyerarşik olarak üstte duran konumdan, diğer çalışanlar gibi olan konuma oturması gerekiyor gibi durmaktadır.

Bay A’nın şefiyle arasındaki ilişkinin hiyerarşik bir yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Bu ilişkinin niteliği değerlendiren bir şef ve değerlendirmeye tabi tutulan Bay A ile karakterize olmuştur. İş arkadaşları ile olan ilişkisinde ise Bay A iş arkadaşlarının “şefi-ymiş gibi” bir pozisyona oturmaktadır. Onlarla olan ilişkisi, tıpkı kendisinin şefiyle olan ilişkisi gibi, içinde hiyerarşi barındıran bir yapıda gibi durmaktadır. Şefiyle olan ilişkisinden farklı olarak, iş arkadaşları ile olan ilişkisinde kendisini hiyerarşik olarak üstte olan bir konuma oturttuğu.

3. Yöneten ve Yönetilen Olarak Özne Pozisyonları

Aşağıdaki alıntıda Bay A'nın annesini ve babasını nasıl bir konuma oturttuğu görülmektedir:

Alıntı 5, Seans 41

- 1 D: annem biraz işte evdeki ortamın gerilmemesini sağlamak (.3) ı: işte (.5) bir
2 tartışma çıkmasın (.) bir şey olmasın (.) daha çok bunları: istediği için (.5)
3 biliyorum annem tek başıma ı: tek başıma ı: şey olsaydı (.) ı: yöneten kişi annem
4 → olsaydı (.) bu şekilde olmazdı (.4) bi bi: miktar farklı olurdu en azından şunu
5 → söyleyebilirdik anne şu an ders çalışmak <istemiyorum> diyebilirdik yani (.3) ı:
6 hani böyle bir diyalogumuz
7 T: o nasıl bir yanıt verirdi o zaman
8 D: eminim hani (.) öyle durumlarda (.) ama yarın çalış tamam mı (.) ya da
9 hani (.) ı: bu hafta şunları yap derdi (.) ya da biz öyle söylemesi için (.) hani (.)
10 → onu koordine edebilirdik ama işin içinde babam olunca (.2) bugün canım istemiyö
11 → ya da falan filan böyle şeyler söyleyemiyorduk açıkçası (.) olayları olmadığı
12 gibi yansıtıyorduk (.) zaten çalıştım (.) gibi
13 T: siz yansıtıyordunuz
14 D: aynen (.) herşey yolunda her şey benim <kontrolüm altında> (.) demeye
15 çalışıyordum
16 T: sadece annem yönetseydi dediniz
17 → D: Öyle olmuyo babam yönetiyo
18 T: sadece annemden
19 → D: hı:: (.4) işte dediğim gibi (.) ı: bi tanesi müdür bi tanesi de yardımcısı gibi
20 bir şey
21 T: ikisi de yönetiyor ama
22 D: aynen (.) sonuçta ı: annemin şunu söylediği de oluyodu (.) hani babama
23 → şikayet etmeyle tehdit ettiği falan da oluyordu (.) bazen böyle
24 T: tehdit ettiği
25 D: aynen (.) bazen böyle şeyler söylüyordu (.) >anlaşamadığımızdan< dolayı
26 T: hıhı
27 D: ve ben buna çok alıştım (.) üniversitede ders çalışırken de buna alışmış
28 olmanın [çok zararını gördüm]
29 T: [neye alışmış olmanın]
30 D: birilerinin beni takip ediyor olması (.) birilerinin ı: bana ders çalış
31 demesine <çok alıştım> ve kendi kendime ders çalış (.) ya kendi kendimi ders

32 çalışmaya sevk edemedim hiçbir şekilde (.) başlarda (.) olmadı yani

Yukarıdaki alıntıda Bay A, evde temel olarak “yönetici” konumunda olan kişinin babası olduğunu söylemektedir. Babanın “evdeki yönetici” rolüne yardımcı olan kişinin ise annesi olduğunu belirtmektedir. Öte yandan, yapmak istemediği bir şey olduğunda bunu annesine rahatlıkla söyleyebildiğini fakat böyle bir şeyi babasına söyleyemediğini ifade etmektedir. Bunun yanında, annesinin zaman zaman bazı şeyleri “babasına söylemekle” kendisini tehdit ettiğini ifade etmektedir.

Bay A, annesine “ders çalışmak istemediğini diyebileceğini” söylemektedir. Yani, eğer öyle bir isteği olursa bunu annesine söyleme olasılığı olacağını ifade etmektedir. Aslında burada babasını işaret ederek ona bir gönderme yapmaktadır. Yani “babama ders çalışmak istemediğimi söyleyemem” demektir. Yani bir olasılık olarak bile babasına bu isteğini dile getiremeyeceğini ifade etmektedir. Bu da babası ile kendisi arasında nasıl bir konumlandırma olduğunu açıkça göstermektedir. Benzer bir şekilde, Bay A, annesinin bir şeyleri babasına söylemekle kendisini tehdit ettiğini ifade etmektedir. Tehdit etmek kelimesinin TDK'deki karşılığı gözdağıdır ve bu kelimenin karşılığı da “sonradan verilecek bir ceza ile korkutma, yıldırma”dır. Denilebilir ki, Bay A'nın babası, Bay A'yı cezalandıran, korkutan, yıldırıcı bir pozisyondayken annesi tam olarak o konuma oturmamıştır. Bir yandan Bay A'nın annesinin oturduğu pozisyon “müdür yardımcısı” benzetmesinde olduğu gibi dikey bir pozisyonur, yani hiyerarşik olarak annesi Bay A'nın üzerinde bir konumdadır. Öte yandan, bu hiyerarşide babası öyle bir yerdedir ki, bu yer Bay A'yı korkutan, cezalandıran, yıldırıcı bir yere dönüşebilmektedir. Ki babanın konumu “müdür” benzetmesi ile söze dökülmektedir. Anne ise müdür yardımcısıdır. Yani, Bay A'nın annesinin Bay A üzerinde doğrudan bir yaptırımı olmamaktadır. Bunun yerine dolaylı olarak bir yaptırımı bulunmaktadır. Yani annesi Bay A'yı babasına söylemekle tehdit ederken, asıl olarak Bay A için tehdit edici unsur babası gibi durmaktadır. Yani Bay A'nın annesi, Bay A'nın babası kadar danışanın hiyerarşik olarak üstünde bir konumda değildir ama yine de Bay A'ya kıyasla daha üst bir konumdadır.

4. Bilen ve Hükme Varan Olarak Görülen Terapist

Aşağıdaki alıntıda Bay A terapistine bir konuda danışmak istediğini söylemektedir:

Alıntı 6, Seans 49

- 1 D: bugün size arada kaldığım bir konudan bahsetmek istiyorum (.) biraz
- 2 → açıkçası daha önceki görüşmelerden farklı bir görüşme olacak gibi geliyo (.) öyle
- 3 → olmasını diliyorum diyebilirim (.) çünkü bu ara (.5) önemli olabilecek bir kararla

- 4 karşı karşıyayım sanki
 5 T: diğer görüşmelerden farklı bir görüşme olsun istiyorsunuz
 6 → D: evet (.) biraz böyle bir şeyler danışmak istiyorum gibi sanki (.) neyse (.) yani
 7 karşılanmayabilir bu isteğim

Bay A, görüşmenin başında, yapılan görüşmenin, diğer görüşmelerden farklı olmasını istediğini söylemiştir. Bu “farklı” olarak nitelediği durumun içini ise “terapistin bir konuda danışmak istemesi” şeklinde doldurmuştur. Yani, Bay A, kendi yaşamında önemli olan bir karar için terapistin görüşünü almak istemektedir. Adeta, terapist Bay A’nın hayatıyla ilgili daha iyi bir hükme karar verebilecek, bilen özne olarak konumlandırılmıştır.

Aşağıdaki alıntıda ise Bay A, bir önceki görüşmede kendisine hakkında düşünebileceği söylenen konuyla ilgili düşünmediğini söylemektedir:

Alıntı 7, Seans 41

- 1 D: geçen hafta bir konu vardı galiba düşünmem gereken (.) bir şey vardı sanki (.
 2 → pek vakit ayırmadım (.) o konuyla ilgili bi şey düşünmedim (.) mesela (.)
 3 → hatırlamakta zorlandığım o geride kalmış olaylarla ilgili düşünmedim (.)
 4 sadece birkaç dakikadır kafamda başka şeyler var (.) onları konuşabiliriz belki
 5 T: bunlar ne anlama geliyo
 6 → D: yani bir şey ifade etmiyo (.) çok rahatsızlık duymuyorum
 7 T: rahatsızlığa nasıl gittiniz
 8 D: çünkü bir şey anlatmak zorunda hissetsem (.) ya da anlatacak bir şeyin
 9 olmaması bir probleme yol açsa (.) ı: o zaman belki ı: buraya endişeli gelirdim (.)
 10 rahatsız hissederdim öncesinde ama (,3) yani bu aklıma geliyo evet
 11 T: aklınıza ne geliyor
 12 D: bazen konuşacak bi şey bulamıyorum (.) bu aklıma geliyo ve aslında sadece o
 13 tarafından değil yani sadece acaba bu problem olur mu diye değil ı: ihtimaller
 14 dahilinde şu da canlanıyor kafamda (.) acaba artık bir şeyleri aştım mı (.) acaba (.)
 15 ı: ilerledim de o yüzden mi konuşacak bir şeyler bulamıyorum (.) ... o yaşadığım
 16 problemler hala var ama (.) bunları böyle gündeme getirecek kadar büyük
 17 problemler olarak görmüyorum
 18 T: artık görmüyorsunuz
 19 D: evet (.) mesela bu olabilir (.) sadece konuşacak bir şey olmaması negatif bir
 20 anlama gelmiyo benim açımdan (.) aslında pozitif bir şeye de işaret ediyor
 21 olabilir
 22 T: negatife gitti zihniniz
 23 → D: evet (.) şimdi ı: negatif de sanki <ödevimi> yapmamışım gibi (.) sanki

- 24 düşünmemişim (.) neden düşünmüyorum (.) işte (.) neden odaklanıp da ı: kendi
25 iyiliğimi düşünmüyorum gibi şeyler geliyo

Bay A bir önceki görüşmede kendisinden düşünülmesi istenen bir konu olduğunu ve bunu düşünmediğini söylemektedir. Öte taraftan üzerine düşünmediği konuya ilgili şunları söyleyerek neyi düşünmediğine işaret etmektedir: “hatırlamakta zorlandığım o geride kalmış olaylarla ilgili düşünmedim”. Yani Bay A, adeta terapistte “benden şu konuda düşünmemi istediniz ama ben o konuda düşünmedim” demektedir. Sonrasında ise o konuda düşünmemesinin kendisini rahatsız hissettirmediğini söylemektedir. Bay A’nın “rahatsız hissettirmediğini” söylemesi, orada kendisini rahatsız eden bir şeylere işaret ediyor gibidir. Terapist Bay A’nın zihninin “rahatsızlığa” gittiğini söylemektedir. Bay A ise görüşmelerde anlatacak bir şeylerinin olmamasının bir probleme yol açmadığını, öyle olacak olsa kendisini rahatsız hissedebileceğini söylemektedir. Ayrıca, görüşmelerde anlatacak bir şeylerin olmamasının kendisinde olumsuz bir anlama değil, aynı zamanda olumlu bir anlama da işaret ediyor olabileceğini ifade etmektedir. Bay A, böyle diyerek aslında olumsuzluğun altını çizmektedir. Kendisinden düşünmesinin istendiğini sandığı konuda düşünmemesi olumsuz bir anlama gelecek olsa, kendisinin ödevini yapmayan bir kişi pozisyonuna düşeceğine işaret etmektedir. Kendisini ödev yapmayan kişi olarak konumlandırırken terapisti de kendisine ödev veren kişi olarak konumlandırmaktadır. Her ne kadar kendisine verilmiş olduğunu düşündüğü ödevi yapmasa da, zihni o yapmadığı ödevle ve yapmayışının hangi anlamlara geldiği ile meşgul gibidir.

Yukarıdaki iki alıntı, Bay A’nın kendisini ve terapistini nasıl konumlandığını göstermektedir. Bay A için, terapist hayatı ile ilgili bir konuda fikir almak istediği, bilen bir öznedir. Aynı zamanda, bu özne Bay A’ya ödev verebilen ve kendine verilmiş olarak kurguladığı bu ödevi yapmadığında açıklama sunulan bir konumdur. Terapisti oturttuğu konumun karşısında, Bay A’nın konumu ise kendi hayatıyla ilgili önemli bir kararı vermeden bir bilene danışması gereken ve ödev yapması veya ödevi yapmadığında bunu açıklaması gereken bir konumdur.

Sonuçlar

Bu çalışma, analitik yönelimli bir terapi ortamında, Bay A’nın, hayatındaki diğer kişileri nasıl birer özne olarak gördüğünü ve onların karşısında kendisine nasıl bir pozisyon verdiğini veya kendisini nasıl bir pozisyonda bulduğunu ele almaktadır.

Özne pozisyonları, kişiyi bazı anlamların ve sosyal ilişkilerin içine oturtmaktadır; bu yolla, kişinin neler düşünebileceğini, söyleyebileceğini ve yapabileceğini, kısacası kendisini

nasıl göreceğini belirlemektedir (Avdi, 2012). Buna paralel olarak, bu çalışma, özne pozisyonlarını saptamak yoluyla, görüşülen kişinin kendisini ilişkiler içinde nasıl bir konuma oturttuğuna işaret etmektedir. Bu çalışmada ele alınan kişinin görüşmelerinde hiyerarşik olarak kendisinden üstte olan bir pozisyon yarattığı ve bunun karşısında buna tabi olan bir pozisyon yarattığı görülmüştür. Bu konumlanmış şeklinin danışanın hayatında tekrarladığı, tarihesinde önemli bir yerde olduğu ve onu terapiye getiren konuyla da ilişkili olduğu düşünülmektedir. Terapiye gelen kişilerin kendilerini ve karşlarındaki kişileri nasıl konumlardan gördüğünün terapist tarafından fark edilmesinin, danışanların ilişki kurma şekillerinin tespit edilmesinde yol gösterici olabileceği öne sürülebilir. Ayrıca, danışanın kullandığı özne pozisyonlarına terapide işaret edilmesinin bu pozisyonların danışan tarafından sorgulanmasını sağlayacağı belirtilmektedir (Guilfoyle, 2018). Bu sorgulamanın ise bu pozisyonlarda dönüşüme yol açabileceği öne sürülmektedir (Guilfoyle, 2018). Bu çalışma özelinde düşünüldüğünde, söz konusu danışanın yaşamında tekrarlayan özne pozisyonlarının saptanmasının, bu kişiyle yapılan görüşmelerde ele alınabileceği ve bu konu etrafında çalışılabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, denilebilir ki, kişinin kendisini ve muhatabını nasıl bir özne olarak inşa ettiği, o öznelere atfedilen rollerin neler olduğu, o özne pozisyonlarından beklentilerin neler olduğu terapi hizmeti alan kişinin yaşamında merkezi bir noktadadır. Bu konuyla alakalı alanyazına bakıldığında, bazı çalışmaların danışanların kullandığı söylemlerin ve özne pozisyonlarının çeşitliliğine odaklandığı görülmüştür (Avdi, 2005). Anlatılan konuların kısıtlı çeşitlilikte repertuarlardan oluşmasının ve anlatılan konularda baskın temanın “problem odaklı” olmasının danışanların kullandığı söylemle ilgili olduğu görülmüştür (Avdi, 2005). Öte yandan, danışanların bir tema üzerinde çeşitli söylemleri konuşmalarında kullanmalarının, kendileri dışında diğerlerini de göz önüne alacak bir bakış açısına sahip olmalarının ve kendiliklerini dinamik bir yapı olarak görmelerinin ise terapi sürecinde gösterdikleri ilerleme ile ilgili olduğu belirtilmiştir (Avdi ve Georgaca, 2007; Guilfoyle, 2016). Buradan hareketle denilebilir ki, terapi kapsamında yapılan görüşmelerde görüşülen kişinin kendisini ve muhataplarını nasıl konumlandırıldığının ve bu konumlandırmaların terapi sürecinde geçirdikleri dönüşümlerin tespit edilmesinin, terapi sürecine dair zengin bir bilgi vereceği düşünülmektedir. Bu çalışmada ele alınan vaka özelinde düşünüldüğünde, söz konusu kişinin farklı ilişkilerde, farklı şekillerde tezahür eden fakat temel olarak hiyerarşik bir konum alışı işaret eden bir özne pozisyonu kullandığı görülmüştür. Bu kişiyle yapılacak olan görüşmelerde, söz konusu özne pozisyonunun geçirdiği dönüşümlerin, terapi sürecinde yaşanan dönüşümlere yönelik kapsamlı bir bilgi vereceği düşünülmektedir.

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, terapi ortamı dil tarafından örölmektedir (Mondada, 1998). Kişiler söze döktükleri ifadelerle muhataplarına doğrudan bir şeyler anlatıyor gibi durmaktadır. Öte yandan, bu doğrudan anlatılanların dışında, o konuşma akışı içinde, konuştukları kişilere başka şeyler de aktarmaktadırlar. Konuşulan dilin analiziyle, dolaylı olarak aktarılanlar açığa çıkarılabilmektedir. Bu çalışma kapsamında, Bay A'nın doğrudan söylediklerinin yanında, söylediklerinin işaret ettiği anlamlar söylem analizi yoluyla saptanmaya çalışılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, söylem ile yapılan çalışmaların azlığı dikkati çekmektedir (Edwards, 2012). Alanda yapılan çalışmalar çoğunlukla nicel verileri temel almaktadır. Öte yandan, terapi ortamında kullanılan dilin içine gömülü olan anlamların terapi ortamında çalışılmasının, terapi süreci açısından yol aldırıcı olacağı düşünölmektedir. Bu çalışma dile gömülü olan anlamlara odaklanması açısından alanyazına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, alanyazın incelendiğinde, bu çalışmanın bulguları gibi bulgular elde eden söylem ya da konuşma temelli nitel çalışmalara rastlanmamıştır. Bu çalışma bir bütün olarak değerlendirildiğinde veya sadece elde edilen sonuçlara bakıldığında, bu çalışmanın alanyazına yenilikçi katkılar sunduğu düşünölmektedir.

Bu çalışmada ele alınan materyal bir kişiyle yapılan terapi seanslarından oluşmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar da tek bir kişi üzerinden elde edilmiştir. Her ne kadar bu çalışma söylem analizi ile ele alınan özne pozisyonlarına dair zengin içerik verse de, bu çalışmada elde edilen özne pozisyonlarının hepsinin birbiriyle ilişkili olduğu ve tek bir çatı altında toplanabileceği görölmektedir. Başka vakaların özne konumlandırmaları temel alınarak analiz edilmesi sonucu elde edilecek verilerin bu konuyla ilgili daha büyük bir resme ulaşılmasına yol açacağı düşünölmektedir.

Kaynakça

- Antaki, C., Billig, M., & Potter, J. (2003). Discourse Analysis Means Doing Analysis: A Critique of Six Analytic Shortcomings. Researchgate sitesinden alınmıştır: https://www.researchgate.net/publication/307781012_Discourse_Analysis_Means_Doing_Analysis_A_Critique_Of_Six_Analytic_Shortcomings
- Arkonaç, S. (2008). *Sosyal Psikolojide İnsanları Anlamak*. Ankara; Nobel Yayın Dağıtım.
- Arkonaç, S. (2012). *Söylem Çalışmaları*. Ankara; Nobel Yayın Dağıtım.
- Avdi, E. (2005). Negotiating a pathological identity in the clinical dialogue: Discourse analysis of a family therapy. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 78, 493–511.
- Avdi, E. (2018). Analysing talk in the talking cure: Conversation, discourse, and narrative analysis of psychoanalytic psychotherapy. *European Psychotherapy*, 8(1), 69–87.
- Avdi, E. (2012). Exploring the contribution of subject positioning to studying therapy as a dialogical enterprise. *International Journal for Dialogical Science*, 6(1), 61–79.
- Avdi, E., & Georgaca, E. (2007). Discourse analysis and psychotherapy: A critical review. *European Journal of Psychotherapy & Counselling*, 9(2), 157–176.
- Buja, E. (2010). The discourse analysis of a newspaper article. *Acta Universitatis Sapientiae Philologica*, 2(2), 259–271.
- Edward, D. (2012). Discursive and scientific psychology. *British Journal of Social Psychology*, 51, 425–435.
- Guilfoyle, M. (2018). Constructing unfinalizability: A subject positioning analysis of a couple's therapy session hosted by Tom Anderson. *Journal of Marital and Family Therapy*, 44(3), 426–437.
- Guilfoyle, M. (2016). Subject Positioning: Gaps and stability in the therapeutic encounter. *Journal of Constructivist Psychology*, 29(2), 123–140.
- Leahy, M. M. (2004). Therapy talk: analyzing therapeutic discourse. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 35(1), 70–81.
- Lewis, B. (1995). Psychotherapeutic discourse analysis. *American Journal of Psychotherapy*, 49(3), 371–384.
- Madill, A., & Barkham, M. (1997). Discourse analysis of a theme in one successful case of brief psychodynamic-Interpersonal psychotherapy. *Journal of Counseling Psychology*, 44(2), 232–244.
- Mondada, L. (1998). Therapy interactions: specific genre or "blown up" version of ordinary conversational practices? *Pragmatics*, 8(2), 155–166.
- Sutherland, O., & Strong, T. (2010). Therapeutic collaboration: A conversation analysis of constructionist therapy. *Journal of Family Therapy*, 33(3), 256–278.
- Tamsin Dipper, L., & Pritchard, M. (2017). Discourse: Assessment and Therapy. Researchgate sitesinden alınmıştır: https://www.researchgate.net/publication/319897864_Discourse_Assessment_and_Therapy
- Taylor, M., & Loewenthal D. (2001). Researching a client's experience of preconceptions of therapy. *Psychodynamic Counselling*, 7(1), 63–82.
- Tehdit Etmek(2018). Türk Dil Kurumu'nun sitesinden alınmıştır:

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=306692

Telkin (2018). Türk Dil Kurumu'nun sitesinden alınmıştır:

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=TELK%C4%B0N

Van Dijk, T. A. (1985). *Handbook of Discourse Analysis*. London: Academic Press

Weiste, E., & Perakyla, A. (2014). Prosody and empathic communication in psychotherapy interaction. *Psychotherapy Research*, 24(6), 687-701.

Wetherell, M. (2001). Themes in discourse research: The Case of Diana. In Wetherell, M., Taylor, S., & Yates, S. J., (Ed.), *Discourse as data: A guide for analysis* (pp. 189-228), London: Sage Publication.

Willig, C. (2001). *Introducing Qualitative Research in Psychology: Adventures in Theory and Method*. Buckingham: Open University Press.

EK- 1:

Yazı Dökümünde Kullanılan İşaretlerin Anlamları

(.)	Duraklama (Noktadan sonraki sayılar duraklamanın olduğu süreyi saniye olarak göstermektedir)
< >	Yavaş söylenen ifadeler
> <	Hızlı söylenen ifadeler
:	Kendisinden önceki harfin uzatılması
—	Yüksek sesle söylenen ifadeler
[ ]	İki kişinin aynı anda konuştuğu ifadeler
→	Alıntılardaki önemli satırlar

An Examination of Analytically Oriented Psychotherapy Process with a Discourse Analysis

Summary

Talking in the psychotherapy setting is both an example of institutional talking and daily talking (Mondada, 1998). Also, this setting is constructed by the language. There are studies focused on the psychotherapy setting (Leahy, 2004; Sutherland & Strong, 2010); however, there are few studies focused on the discourse through the real psychotherapy process (Avdi & Georgaca, 2007).

Discourse analysis focuses on the language and its use (van Dijk, 1985). Also, this analysis was interested in the type of discourse, words and their meanings (Wetherell, 2001). Language and its usage are the focus of this study; therefore, discourse analysis has been used in this study. More specifically, the aim of the current study was investigating how the client positioned himself and people in his life. To achieve that aim, subject positions were determined with that study.

As a data collection method, one psychotherapy process which was conducted in the AYNA Clinical Psychology Support Unit was used. According to this unit's rules, all of the sessions have been recorded and reported. For this study, reports of all the sessions have been read. Four sessions gave a clear picture of subject positions used by the client; therefore, they were listened. Extracts used for this study were selected from those sessions concerning confidentiality rules. Then, they were transcribed according to Antaki, Billig and Potter's study (2003). Afterward, those extracts analyzed with discourse analysis.

In the result section, the subject positions found by the study were explained. The first subject position was called as 'Self as the Subject and Object of Inculcation', which revealed that the client both subject and object to inculcation. By those inculcations, he constructed two subjects. One of the subjects was seen as an agent, and the other was seen as subordinated by that agent. 'Subject Positions as the Evaluator and Evaluated' was the second subject position found in the study. According to that subject position, there was a chief of the client in work, and there was a hierarchical relationship between the chief and the client. Similarly, the client's relationship with other workers was characterized by a hierarchical relationship where he had a higher position. The other subject position was 'Subject Positions as the Director and Directed Positions.'. The client was called his father as chief and his mother as an assistant of the chief. These were also reflecting the hierarchical relationship in the family. The last subject position was titled as 'The Therapist Seen by the

Client as Knowing and Judging at the Same Time'. It is revealed that the client saw the therapist as the subject who was knowledgeable and judging.

In the discussion part, the findings of the study have been analyzed within the scope of the existing literature. Accordingly, it is postulated that subject positions might yield information about the client's social relationships. It is indicated that subject positions can be questioned and transformed by the examination of these positions in the psychotherapy setting. Furthermore, it is thought that the determining of which subject positions have been used in the psychotherapy and which kinds of transformations these positions have gone through yield a wealth of information about the psychotherapy process. The implicit nature of language is assessed in this study. Considering the scarcity of studies in this field, it is observed that this study contributes to the literature. It is thought that the revisiting of the subject positions in the psychotherapy by additional studies would further contribute to the field.